

виявляє неповагу, нетерпимість. Безініціативний, часто ігнорує участь у громадській діяльності задля класу, школи, рідного краю, Батьківщини. Не завжди дотримується народних традицій. Необ'єктивний в оцінці себе та інших. Часто поводить себе нечесно за відсутності дорослого. Нерідко не здатен зробити моральний вибір у різних ситуаціях, вчинити гідно.

Вивчення та аналіз стану вихованості культури гідності молодших школярів здійснюватиметься за допомогою розробленої нами методики, яка містила комплекс взаємопов'язаних форм, методів і засобів виховання: анкетування, методика незакінчених речень, ігрові методики, тестові завдання для учнів, практичні вправи для дітей, метод ситуацій, виховні години, читання та аналіз художніх творів тощо.

Подальшого впровадження на основі отриманих даних констатувального етапу дослідження потребує розробка методики формульовального експерименту.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2006. – 271 с.
2. Бех І. Д. Почуття гідності у духовному розвитку особистості / І. Д. Бех // Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2009. – С. 17–30.

А.Й. Кіяшук

м. Хмельницький

З ДОСВІДУ РОБОТИ ЗАГАЛЬНОШКІЛЬНОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ “ВИБІР”

Анотація. Презентовано досвід роботи загальношкільного профорієнтаційного центру “Вибір”, розкрито основні напрями його роботи, зміст, форми та методи професійної орієнтації.

Ключові слова: професійна орієнтація в школі, профорієнтаційний центр “Вибір”, спеціалізована середня загальноосвітня школа.

Актуальність проблеми професійної орієнтації школярів обумовлена соціально-економічною ситуацією в Україні. За останні десятиліття виникло багато нових професій, зменшилась необхідність у вже давно існуючих, деякі професії втратили суспільну привабливість. Крім того в країні існує велика диспропорція в наявних кадрах так званих престижних професій, що веде до труднощів у працевлаштуванні. Необхідно зазначити, що старшокласники та їхні батьки, як правило, дезорієнтовані у цих питаннях. Також значна частина дорослого населення незадоволена своєю професією, і ця ситуація не передбачає позитивних змін, тому що сучасній молоді складно орієнтуватись у великих об'ємах неструктурованої інформації. Найчастіше випускник школи здійснює свій професійний вибір під впливом, наприклад, друзів, батьків, телевізійної реклами, наявності бюджетних місць на окремі спеціальності у вузах тощо. При цьому не враховується найголовніше: особливості професії, стан власного здоров'я, здібності, навички та уміння. Дезорієнтація старшокласників у питаннях професійного вибору призводить

до відсутності кваліфікованих кадрів в багатьох галузях, тому що люди або не здатні виконувати свою роботу, або не задоволені тим, чим займаються.

У світі накопичено величезний досвід з проблем профорієнтації, оскільки це одна з перших складових праці людини. Становлення цієї наукової дисципліни і практики датується далеким 1908 роком. Саме тоді було відкрито Ф. Парсонсом бюро з консультації молоді. У наступні десятиліття цей напрям активно розвивався в США і країнах Західної Європи. Сьогодні стали прийнятними ідеї організації системи профорієнтації в умовах ринку праці, виховання конкурентоздатної особистості, які обґрунтовані в роботах зарубіжних авторів (В. Адамс, С. Векслер, М. Вудкок, А. Маслоу, К. Роджерс та інші). Під професійною орієнтацією розуміють широкий, що виходить за рамки педагогіки і психології, комплекс заходів з надання допомоги у виборі професії; під професійною консультацією – індивідуально орієнтовану допомогу у професійному самовизначенні [1]

Активний розвиток репертуару засобів та технік роботи профконсультантів багато в чому визначається психотерапією як особливою дисципліною і широкою практикою її різних напрямів. Техніки і технології психотерапії напрацьовані і широко апробовані в 1960–1970-х рр. У 1980–1990 рр. вони швидко і ефективно адаптуються для вирішення завдань професійної орієнтації людей різного віку, як в індивідуальних, так і в групових формах [2].

З самого початку важливим моментом професійної орієнтації було посередництво досвідченого фахівця-педагога, професіонала, а пізніше і спеціаліста-психолога – в орієнтації молодої людини, у величезному просторі актуальних і затребуваних професій, доступних для оволодіння даною людиною з урахуванням її фізичних і психологічних особливостей та зовнішніх, об'єктивних умов. Ближче до кінця ХХ ст. необхідність у такому періодичному посередництві стає актуальною на кожному віковому етапі – як питання професійної кар'єри людини в широкому сенсі. Віковий діапазон осіб, які потребують періодичної підтримки, має тенденцію гранично розширюватися – від підліткового до пенсійного віку. У сфері мистецтва й у спорті до середини ХХ ст. нормою стали рання спеціалізація – з 6–8-річного віку. Другою важливою умовою професійної орієнтації в цей же час стали називати і психологічний супровід – цілісний процес вивчення, формування, розвитку і корекції професійного становлення особистості. [3]

Професійне і особистісне самовизначення тісно взаємопов'язані. Так, наприклад, Е. Еріксон розглядає їх як два взаємопов'язані процеси становлення ідентичності особистості [4]. Н. С. Пряжников виділяє дві принципових відмінності між ними: на відміну від особистісного, професійне самовизначення більш конкретне, зазвичай оформляється офіційно (диплом про професійну освіту, сертифікат і т.п.); особистісне самовизначення завжди більш складне явище, залежне не від сприятливих зовнішніх, а переважно від внутрішніх причин (особистісних особливостей, “життєвих сценаріїв”, за Е. Берном, домінуючих у суспільстві цінностей і т.д.) [1].

Саме для здійснення профорієнтаційної роботи в спеціалізованій СЗШ №1 м. Хмельницького створено центр професійної орієнтації “Вибір”. До його діяльності залучено ініціативну групу вчителів (класні керівники 8–11 класів, шкільний психолог, бібліотекар, заступник директора з виховної роботи, заступник директора з навчальної роботи із спеціалізації школи). До роботи центру залучені працівники вищих навчальних закладів II–IV рівнів акредитації, а також представники батьківської громади, які досягли певних результатів у своїй професійній сфері (лікарі, педагоги, архітектори, перекладачі-референти, банківські службовці, представники владних структур тощо), працівники міського центру зайнятості.

Організовуємо роботу центру за такими напрямками: професійна інформація, професійна консультація, професійна діагностика. Професійна інформація передбачає ознайомлення учнів з різними професіями та потребами у фахівцях певного профілю в Україні та за її межами. Цю роботу проводять з учнями та їхніми батьками працівники ВНЗ у спеціально визначені дні за складеним графіком; двічі на рік проводяться “Ярмарки професій” як у школі, так і в навчальних закладах; в школі встановлено профорієнтаційний термінал з центру зайнятості, база даних якого поновлюється щотижня; традиційними стали учнівські конференції “Погляд у майбутнє”, на яких учні презентують інформацію про різні професійні сфери своїх батьків; до надання професійної інформації залучаються і класні керівники, які знайомлять учнів із перспективами навчальних закладів, обговорюють особливості професій під час виховних класних годин.

У практиці класних керівників проведення профпросвітницької роботи серед батьків учнів. Традиційними стали батьківські збори на теми “Схильність й інтереси підлітків під час вибору професії”, “Професійне самовизначення учнів”. До підготовки таких зборів залучаються представники центру зайнятості, ВНЗів, батьки; проводиться попереднє анкетування учнів, збір інформації.

Слід відмітити, що для проведення змістовної профорієнтаційної роботи з учнями і батьками необхідна ґрунтовна підготовка педагогів. У річному плані школи передбачені заходи з профорієнтації, в межах яких проводиться семінар-практикум для вчителів “Психолого-педагогічний супровід професійного визначення учнів”; круглий стіл “Проблеми профорієнтаційної роботи з школярами”. Педагоги школи є активними учасниками “Днів відкритих дверей” разом зі своїми вихованцями; під час засідань методичних об’єднань класних керівників проводяться тренінги “Психолого-педагогічні дослідження проблем професійного самовизначення учнів”. Класні керівники проводять з учнями цикл бесід: “Як готувати себе до майбутньої професії”, “Здоров’я та вибір професії”, “Рівень освіти та майбутня професія” тощо. Під час “Тижня профорієнтації” учні 1–7 класів беруть участь в конкурсі малюнків “Світ професій”; учні 8–11 класів пишуть твори українською та іноземними мовами “Погляд у майбутнє”; проводиться виставка-конкурс творчих робіт “Таланти моєї родини”. Пізнавальною для учнів та їхніх батьків є загальношкільна конференція, на яку запрошуються представники всіх ВНЗів міста “Наука і світ професій”. Діє в

школі клуб “Перекладач”, команда якого є активним учасником і лауреатом міського турніру “Знавці професій” та проводить профорієнтаційну роботу з учнями школи.

Професійна консультація спрямована на індивідуальні поради конкретному учню щодо найбільш доцільних професій, які відповідають його інтересам, здібностям, психофізичним можливостям. До проведення таких консультацій залучено як шкільного психолога, так і психолога міського центру зайнятості. Роботу організовано за такими напрямками:

– довідково-організаційна консультація (подається інформація для учнів та їхніх батьків про можливості отримання певної професії в тому чи іншому навчальному закладі, про можливості оволодіння певною професією залежно від психофізичних можливостей);

– медико-профілактична консультація (виявлення психофізіологічних і медико-біологічних особливостей учнів та їх відповідність вимогам бажаної професії);

– психолого-педагогічна консультація (сприяє вибору професії відповідно до інтересів і здібностей школярів).

Така робота в нашому навчальному закладі починається ще з конкурсного відбору при вступі дітей в 1 клас (виявляються задатки до вивчення іноземних мов). Протягом навчання в початковій і основній школі учні розвивають свої здібності, набувають навички з основних видів комунікативної діяльності; у 10 класи йдуть учні з чітко сформованими компетентностями, в яких володіння іноземними мовами лягає в основу професійного вибору.

Професійна діагностика спрямована на вивчення усіх аспектів підготовки школярів до тієї чи іншої професії: психофізіологічних, психологічних, соціальних, економічних. Для здійснення діагностики шкільним психологом підібрана низка тестів, які спрямовані на всебічне вивчення особистості. Використовуються професіограми, в яких виділяються “професійно важливі ознаки та відповідні вимоги професії до людини, методи професійної діагностики (допомога в самопізнанні): бесіди-інтерв’ю, опитувальники професійної мотивації, опитувальники професійних здібностей, особистісні опитувальники” [5] Проводяться тренінги, спрямовані на формування компетентностей, компетенцій і соціально значущих якостей учня як особистості, здатної до самовизначення, саморегуляції та самоактуалізації. Класні керівники використовують методи спостереження, збір інформації від батьків, вчителів-предметників, що дає змогу окреслити чітку карту професійних можливостей і мотивацій учнів.

Однією зі складових діяльності центру “Вибір” є профпросвіта учнів та їхніх батьків: лекції про шляхи вирішення проблем самовизначення, Дні відкритих дверей, відзначення Днів працівників різних галузей (юриста, освітянина, медпрацівника тощо), бібліотечні уроки. Робота центру професійної орієнтації неможлива без участі батьків. Адже нерідко учні наслідують батьківські професії, продовжуючи, наприклад, династію педагогів, лікарів тощо. Під час навчальної практики організовуємо екскурсії на місце роботи

батьків (аптека, лікарня, центр планування сім'ї, податкова інспекція, хлібокомбінат, туристична агенція, відділення банку тощо), під час яких учні ближче знайомляться з умовами праці, специфікою окремих професій, дізнаються про працю своїх батьків, що не може не вплинути на професійне самовизначення.

Питання профорієнтаційної діяльності педагогічного колективу школи, центру “Вибір” розглядається на засіданнях педагогічної ради, Ради школи. Приймаються рішення щодо схвалення досвіду профорієнтаційної роботи, залучення фахівців та представників ВНЗів, батьківської громади, аналізується вступ учнів до навчальних закладів відповідно до спеціалізації школи, відстежується подальше професійне самовизначення наших випускників. Таким чином, профорієнтаційна діяльність в навчальному закладі в системі школа – батьківська громада – суспільство спрямована на всебічний розвиток професійного становлення учня і є ефективним способом допомоги у самопізнанні в реалізації професійних намірів випускників школи.

Література

1. Пряжников Н. С. //Психологія праці та людської гідності / Н. С. Пряжников, Є. Ю. Пряжнікова. – М. : Академія, 2001.
2. Толочек В. А. Сучасна психологія праці : навчальний посібник (2-е вид.) / В. А. Толочек – СПб. : Пітер, 2008.
3. Зеєр Е.Ф. Основи профорієнтації / Е. Ф Зеєр., А. М. Павлова, Н. О. Садовникова. – М.: Вищ. шк., 2005.
4. Еріксон Е. Дитинство і суспільство / Е. Еріксон. – СПб. : Літній сад, 2000.
5. Клімов Е. А. Вступ до психології праці / Е. А. Клімов. – М. : Изд-во МГУ, 1988.

В. І. Кириченко

Г. Г. Ковганич

м. Київ

ВИХОВНА СИСТЕМА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. Розкрито необхідність створення виховної системи навчального закладу. Висвітлено етапи проектування виховної системи ЗНЗ та методичний інструментарій забезпечення цього процесу.

Ключові слова: виховна система, педагогічне проектування, методичний інструментарій.

Виховна діяльність сучасного навчального закладу має бути спрямована на набуття учнями життєвої компетентності – базису для успішного життєздійснення, самореалізації, позитивної поведінки, яка дає дитині змогу усвідомлено виконувати норми і правила, прийняті в суспільстві, ефективно вирішувати проблеми повсякденного життя.

Забезпечити реалізацію цього надзвичайно важливого завдання здатні педагогічні колективи, що мають на озброєнні сучасні технології виховання, застосування яких завжди обумовлюється вибором стратегії, пріоритетів,